

IRIMIA

O maior de vós sexa o máis pequeno

ANO XXXI • Nº 835 - Do 20 de xuño ao 3 de xullo de 2011

LIBERAR TEMPO LIBRE

A foto que fala

O remol do 15M.

O trasno Organizar a indignación

Daniel López

Hai diversos e variados motivos e maneiras de indignación. E cada quen, en tempos de esfarelamento das institucións e das organizacións, se indigna como pode. Iso ten o seu valor, é, digamos, un sinal de indicio. Temos os da Porta do Sol -que é unha estrela- e as súas réplicas periféricas, isto é, os seus planetas. Ben polo valor simbólico da protesta contra as prácticas corruptas! Que rematen as listas pechadas, nas que non temos palabra que dicir para diferenciar a honestidade persoal do dälle que zumba. E máis: si a máis democracia directa, menos desigualdade (non vin en ningún sitio a proposta de regular xuntos o salario mínimo e os salarios máximos, pero valería) e, por suposto,

si á revolución ética, pois “somos persoas, non produtos do mercado”

O asembleísmo estudantil adoita ter pouco percorrido. Hai quen descobre un mundo novo discutindo cinco horas, con polícromas propostas, que facer se nos desaloxan. Ben, é un proceso, hai que respectalo, pero a súa eficacia transformadora é cuestionable.

Unha cuestión é que as grandes propostas hai que formulalas desde organizacións e institucións. Esa é a base da cultura evolucionada.

Outra cuestión: é mentira que unha cousa así sexa “apolítica” ou neutra. Non o é. Pode selo nas intencións, non nos resultados de montar a protesta a quince días dunhas eleccións.

Rosa Díaz, que non é galega, no peor sentido desa carencia, estaba exultante.

Outra cuestión é que organizarse é unha lata. Que a militancia é penosa. Que traballar calada, organizada e teimosamente por unha idea, por un proxecto de cambio político, non mola. A movida fugaz mola máis. Dicíao Hessel: a indignación debe ir seguida do compromiso. É ademais ben inxusto deshonrar a xente que leva entregadas inxentes cantidades de tempo, de talento, de enerxía, en organizarse para mellorar a sociedade. “Aínda” que sexa en partidos.

E unha última cuestión. Hai quen foi a Vigo a apoiar e quedou ben chafado ao ver a desmedida dependencia de Madrid para cada pequena decisión; na Coruña houbo “rebelión” “marinedista” dunha parte da movida, e apareceu de novo “el mayor complejo de España”, porque algún ousado se expresou en galego (no blog, hai comentarios do tipo: no vuelvo porque ya aparecieron los del bloque hablando gallego y politizando).

Pois iso, ollo ao piollo.

A crise orixinada polos rebentos de soia alemáns puxo en xaque a todos os mercados europeos de verduras. Durante varias semanas tivemos en corentena dúcias de produtos que comezamos a mirar con desconfianza.

A confianza é a condición básica para adquirir calquera produto, pero no caso da industria alimentaria esa confianza é aínda máis necesaria, polo devastadores que poden ser os efectos de produtos nocivos no noso organismo.

Malia non sabermos nada de mecánica, confiamos en que o coche que mercamos non nos deixará tirados se lle facemos un bo mantemento. Malia non sabermos nada de construción, confiamos en que non caerán os edificios nos que vivimos. Malia non sabermos nada de banca, confiamos en que os cartos que ingresamos nunha entidade financeira seguirán estando aí dentro duns meses. Mes-

mo confiamos en que, despois dun mes traballando, a empresa nos pague o salario gañado co esforzo diario.

O actual contrato social non é outro que a seguridade de que todas e cada unha das veces que acudimos a un mercado a adquirir algo non se nos enganará.

A regulación e inspeccións administrativas, os etiquetados, o prestixio das marcas e a imaxe do comercian-

A confianza é a condición básica para que todo funcione

te xogan a prol dos cidadáns. A cobiza e o desinterese dalgúns empresarios e a incompetencia dalgúns traballadores xogan na nosa contra. No mercado de proximidade, o de toda a vida, a confianza entre persoas aínda é máis crucial e coa súa perda xogariámonos moito máis.

Detrás de cada crise económica, ecolóxica ou alimentaria encóntrase a incapacidade de sabermos elos dunha mesma cadea, de ter claro que os nosos abandonos poden afectar de forma moi grave a moita xente. Desde a necesaria hixiene dun manipulador de alimentos ata a obrigatoria rixidez dun inspector de nucleares, sempre están en xogo os efectos perversos que as nosas incompetencias teñen sobre as vidas dos demais. Un crime e castigo para o que moitos están anestesiados, e así pasa o que pasa.

Rumores de esperanza

{1991-2011}
20 anos

dos Equipos de Normalización
e Dinamización Lingüística

Recoñecemento ao labor de
Agustín Fernández Paz

coordinadora galega
de equipos
de normalización e
dinamización lingüística

Auditorio do Museo do Pobo Galego
4 de xuño ás 11.30 h.

Inscrición libre na redereza: carrea@coordinadorendi.org

O outro día fun invitado a unha festa de aniversario e alá fun. Eran vinte anos que cumprían os Equipos de Normalización Lingüística dos colexios. Vinte anos de revistas escolares en galego, campañas, blogs, obras de teatro, contacontos, incursións a programas de radio, festas populares Moita creatividade.

A festa foi sinxela á par de elegante (que diría algún ridículo de programa televisivo). Organizouna a boa xente da Coordinadora de ENDL e alá estivemos preto de cen persoas dos equipos un sábado pola mañá (o profesorado tamén traballa en fin de semana). Fíxose un percorrido pola historia dos equipos, falouse de futuro e de presente sen caer no vitimismo ni no trunfalismo. Non estiveron os da

Xunta. Non sei se non quixeron ou non foron invitados. Tanto me ten. Se non cres que haxa que normalizar o galego, que fas alí? Eu tampouco os invito ao meu aniversario.

Como en todo aniversario houbo un invitado especial. Tratábase de Agustín Fernández Paz. Toda homenaxe que se lle faga nestas alturas da súa vida é pouca. Despois de escoitalo e darlle a merecida homenaxe eu regresaba á miña casa pensando nunha cousa. Se Agustín fose doutro sitio cantas rúas habería co seu nome? Cantos colexios se chamarían así? Pero Agustín non é un fachendoso. Agustín é un bo e xeneroso. Un imprescindible que foxe dos agasallos esaxerados. Grazas, amigo.

1

3

2

Foto: Victor Mejido

4

A peneira

1

Os talibáns matan outro mestre por ensinar a nenas. O sistema educativo afgano, que prohibiu a educación das mulleres durante o réxime talibán (1996-2001) contaba naquela época con 20.000 mestres para un millón de estudantes. Agora aumentou até sete millóns de estudantes, dos cales dous millóns e medio son mulleres, e 170.000 mestres, así como catro universidades con 80.000 alumn@s. Mais este país asiático aínda conta con 11 millóns de analfabetos. Na foto, a primeira vez que votaron as mulleres en **AFGANISTÁN** (2004).

2

A **USC** estuda especies mariñas migratorias nos ríos Ulla, Ulla e Miño: anguía, lamprea, troita, salmón..., que están en risco xa polos encoros e atrancos que impiden o seu paso, xa pola contaminación, xa polo quecemento da temperatura de ríos e mar, a desfeita das ribeiras ou a presenza de especies invasoras. "*Conserva de Cambados*" vén de lanzar as primeiras lampreas enlatadas, preferindo como materia prima as procedentes do Miño.

3

Cando estaba a ler *O bebedor de rakia* de Xesús M. Marcos, publicado por Xerais, que transmite as testemuñas dos moz@s galegos nas misións humanitarias en Bosnia, convertida nun inferno arrepiante, envolto na manipulación e falsidade, o Tribunal Penal Internacional detén a Ratko Mladic xefe militar serbio, responsable da matanza de 8000 musulmáns en Srebrenica e **SARAXEVO**.

4

Destruíronse 411 barcos debido principalmente ás trabas administrativas impostas desde a **UE** e o goberno central, ademais da falta de relevo xeracional. Outros 200, dunha flota total de 2440 embarcacións, están en risco. Temos 93 arrastreiros, o 80% do Estado. A UE vai asinar un acordo sostible con Mauritania, o que supón unha veda da explotación do polbo, cando máis necesitamos deles. O mauritano M. Gaye, xa integrado nunha familia canguesa, faena nun deles.

5

7

6

8

5

O fallo de Salvamento Marítimo, no último accidente de mariñeiros de **MALPICA**, urxe a descentralizar o servizo, e coordinalo dende Galicia. Nos últimos 25 anos houbo 61 naufraxios. Nun momento no que escasea persoal, e 2000 indonesios traballan cobrando 60% menos, en condicións denigrantes.

6

Os enxeñeiros de **ONDAS MARIÑAS** da Escola Politécnica Superior da USC, situada en Lugo, publicaron un estudo onde demostran que a enerxía mariña da costa galega pode cubrir todo o consumo eléctrico do noso país, o que supón unha produción catro veces superior á eólica. Con picos de produción de 75 KW por metro de onda e medias de 40 KW na Costa da Morte ou de 25 nas Rías Baixas, sería unha solución á dependencia do petróleo, que na nosa terra é dun 55,5%, vinte puntos máis ca media europea. Na actualidade as renovables só cobren un 42,2% da demanda eléctrica estatal.

7

Algo está a moverse en **SONEIRA**, comarca da Costa da Morte. Os concellos gobernados polo BNG, Zas e Vimianzo, na foto, e o de Camariñas polo PSOE, apostaron na nova xeira por se uniren para desenvolver actividades como as culturais. Xa hai 41 mancomunidades, potenciando as comarcas, contra o minifundismo municipal.

8

Existen un millón e medio de parcelas de **MONTE**, en mans de 670.000 propietarios, un minifundismo atroz. Outro terzo son comunais, que continúan a loitar pola súa pola sustentabilidade e pola capacidade xurídica, fronte á privatización que busca a Xunta. A *X Festa da Prehistoria*, que vai ter lugar o 28 e 29 de maio, en Mos, vén este ano centrada na loita contra a instalación de eólicos na Serra de Galiñeiro.

Alfonso Blanco Torrado

Politica Reivindicar os bipartitos

Pedro Pedrouzo Devesa

Un dos maiores trunfos do PP en Galicia nos últimos anos foi crear unha imaxe negativa dos gobernos bipartitos, non sen certa axuda orixinada por algunha experiencia negativa entre PSOE e BNG.

Os bipartitos nacen da necesidade de facer fronte á hexemonía política que en Galicia ten o PP, de forma que, para que exista alternativa, cómpre que as dúas forzas de esquerda pacten gobernos. O trunfo dos bipartitos durante varios anos asolagou ao PP nunha especie de soidade do vencedor. Sendo o partido con máis votos, estes non eran suficientes como para gobernar. Esa chata converteuse nun activo, segundo se foron equiparando PSOE e BNG, unindo moi a cotío as súas marcas electorais con efectos moi dispares.

Despois de 12 anos de gobernos bipartitos, podemos extraer dúas conclusións que se repiten con frecuencia:

- se o goberno é ben valorado, o partido maioritario soe absorber unha boa parte dos votos do seu socio. En Lugo pasou co PSOE en 2003, en 2011 co BNG en Pontevedra.
- se o goberno é menos valorado, a alternativa non é quitarlle ao socio maioritario e darlle votos ao minoritario. A alternativa é darllos ás forzas da oposición, a cotío, o PP.

Os erros de goberno repártense, os acertos capitalízaos o cabeza de grupo.

Un dos problemas dos bipartitos é a ansiedade que se produce no socio minoritario ao querer distinguirse do outro nas súas actuacións. Outro dos problemas é a da falsa imaxe de dispendio que se dá deles, esquecendo que un goberno monocolor tenden a facer os mesmos gastos de gabinete e de representación que os bipartitos. Tamén é certo que hai electores máis comprensivos que outros con estes gastos.

crearon a positiva sensación de que
calquera pode perder o poder
en calquera momento

Os bipartitos crearon unha alternativa política en Galicia, fixeron espertar a un partido popular que durmía placidamente, arrolado polas deputacións provinciais (que seguen sendo unha aberración administrativa en Galicia goberne quen as governe), forzando a súa modernización con efectos dispares. Obri-garon a esquerda a saír da oposición e ter que demostrar se eran posibles as políticas que propoñían, unificaron a dereita galega ao redor do PP (algo do que é moi consciente este partido), e crearon a sensación (moi positiva) de que calquera pode perder o poder en calquera intre. Mesmo o PP no seu maior momento de gloria non pode ficar satisfeito dos resultados electorais galegos: nunhas eleccións municipais non só se vota contra a crise económica, tamén hai corporacións locais que xestionaron municipios durante moitos anos, e que merecen que se valore (ben ou mal) a súa xestión.

O Peto do Santo Antón

Rubén Aramburu

Oes amigo, caín na conta de que nunca falamos dunha cousa que creo ten moito mérito: os Encontros de Música Relixiosa de Pontevedra, que primeiro foron de Poio e que xa levan 25 anos. Merecen unha medalla desas que dan na Xunta! O caso é que non se lle recoñece moito semellante labor e dedicación. Detrás dun gran equipo de xente, está un cura con moita iniciativa: Xaime Bahamonde. É un tipo incansable e aí está sempre empurrando do asunto.

É raro ir a unha misa en calquera recuncho do país e non escoitar algún canto que non saíra destes encontros; mesmo os coros que cantan en funerais téñenlos ben aprendidos.

Son moitas as persoas que arriman a man para lograr que se cante e se rece na nosa lingua. Uns escriben letras, outros pónenlle música, outros arranxan logo entre todos poñen música e voces e gravan un disco que é de moita axuda para aprender despois polas parroquias.

*Unha certeza nos guía Andarei na presenza do Señor Xa nos tes aquí nosa nai-
ñá querida Acharte presente na vida Pan do ceo, pan da vida a que as sabemos
todas?*

Pois desde recuncho irimego dámoslle os parabéns a Xaime Bahamonde e todos eses amigos que ano tras ano crean cantos en galego, que logo se espallan por todas as igrexas do país. Oxalá que se fixera o mesmo esforzo co resto da misa, que por aí parece que avanzamos pouco. Non entendo porque podemos cantar en galego e facer o resto en castelán, éche algo un pouco raro. Para min que o noso Señor debe mirarnos un pouco estrañado. Mágoa que cando veu o Papa non lle botaran un destes cantiños, ou polo menos a Rianxeira, había marchar ben contento.

O CARRABOXO UXO por KOBÉ LOIS

Entrevista

Lois Ferradás

Belén Caballo Villar

Conversa con Belén Caballo: "As actividades de ocio son unha necesidade vital de benestar físico e emocional".

Belén Caballo é irimega e profesora na Facultade de Ciencias da Educación da Universidade de Santiago. Realizou varios estudos sobre ocio e educación e tivo ocasión de contrastalos experimentalmente coa súa función de nai de dúas nenas. Ás portas do verán, conversamos con ela sobre o ocio e o seu potencial no desenvolvemento das persoas.

Poderíamos principiar falando das actividades de ocio...

Belén. De acordo, sempre que antes maticemos que unha experiencia de ocio é moito máis que encher o tempo libre con actividades. Estas experiencias teñen que ter un sentido para quen as vive; son libremente elixidas, por iso producen gozo, benestar, satisfacción polo propio pracer de desenvolverlas. Cando son compartidas dan a posibilidade de construír

A familia ten un labor importante de acompañamento e neste sentido resulta fundamental o tempo de lecer compartido nela. Nestas actividades as relacións son moito máis horizontais e son vivencias que marcan por significativas. A familia ten un papel relevante non só descubrindo e destacando o valor do tempo de lecer, senón tamén ofrecendo iniciativas o máis diversificadas posibles, intentando estimular que os rapaces e rapazas poidan desenvolver experiencias diferentes -non necesariamente institucionalizadas e organizadas-. Poden ser cousas moi sinxelas: xogar, dar un paseo, compartir o tempo falando ou lendo un libro, vendo unha película, facendo un biscoito

A sociedade educounos máis para o traballo ca para o ocio, pero saber gozar do lecer require unha aprendizaxe. Hoxe, nuns casos por comodidade, noutros porque non vivir para traballar resulta un auténtico privilexio restrinxido a poucos, a verdade é que levalo á práctica non é doado. Lembro que unha vez entrevistamos a un meniño de primaria que dicía que vía pouco á súa nai porque ela pasaba 12 horas ao día traballando para Inditex, esa grande empresa, famosa polos seus beneficios.

E despois pasar á acción.

Belén. Efectivamente. Hai que intentar que os rapaces e rapazas poidan ter tempo libre de xestión propia,

Unha experiencia de ocio é moito máis que encher o tempo libre con actividades.

a identidade comunitaria, de participar no contorno, de crear lazos de relación, de desenvolver habilidades sociais.

Como sabes, a miña vocación céntrase na infancia. Así que, cal pode ser o papel das familias en facer posibles e potenciar este tipo de actividades?

En primeiro lugar tomar conciencia da importancia que ten o ocio como experiencia para o desenvolvemento. Ás veces danse como premio ou retíranse como castigo, cando en realidade son unha necesidade vital, de benestar físico, emocional, de cultivo de intereses, de motivación; e non só na infancia, senón en todas as etapas da vida.

non organizado polos adultos, pois iso tamén facilita o desenvolvemento da súa autonomía e a aprendizaxe da autoorganización. É dicir, cómpre non encher e institucionalizar todo o tempo libre -que é un mal moi estendido-; cada vez hai máis rapaces “axenda”, completamente saturados de actividades extraescolares elixidas en función das expectativas dos pais ou como recurso para facilitar a mal chamada conciliación da vida laboral e familiar. Hai casos, incluso, de rapaces tan afeitos a que os demais lles organicen os tempos que se ven perdidos e non saben que facer se se lles deixa un ratiño para xogar ao seu aire; teñen programada a súa vida desde as 7.30 da mañá ata a hora de durmir.

Algunhas familias teñen dificultades para establecer e xestionar axeitadamente o uso das consolas e pantallas, para que non absorban todo o tempo e priven do goce doutras experiencias.

Non podemos eliminar as pantallas das nosas vidas porque forman parte dela, da sociedade na que vivimos, e realmente son un excelente recurso.

O mellor é iso, utilízalas como un recurso máis, pactando pautas de uso, normas: canto tempo se empregan e en que momentos; tamén é moi importante non quedarmos á marxe dese uso das pantallas polos cativos, compartíndoo e supervisándoo, establecendo límites e facendo ver a necesidade de diversificar eses tempos libres. Ás veces os nenos abusan da televisión e doutras pantallas porque

Hai que intentar que os rapaces e rapazas poidan ter tempo libre de xestión autónoma.

non lles ofrecemos alternativas doutros xogos con amigos (ou connosco). Ben é certo que non sempre é doado que atopen acompañante, porque hai moito fillo único ou, como é o caso das miñas fillas, irmáns que se levan moitos anos entre eles. Tamén é verdade que os contornos urbanos non facilitan que os rapaces poidan saír e xogar autonomamente e que nos rurais poucos rapaces quedan en moitas aldeas para compartir aventuras.

Entrevista

Lois Ferradás

Botando a partida no Campus

Que criterios debemos utilizar, en que debemos fixarnos á hora de elixir entre distintas ofertas de actividades organizadas de ocio para rapaces?

A industria do ocio mediatiza moito o lecer de nenos e adultos. Ás veces pensamos que as experiencias de lecer son só esas grandes viaxes que facemos nas vacacións. Pero, realmente, o que hai que buscar é o sentido das experiencias que temos no lecer cotián, que son os tempos que se van repetindo todos os días ou nas fins de semana e que son os que verdadeiramente inciden na calidade da nosa vida. Para escoller dentro da oferta para a infancia, cada vez máis abundante por parte de empresas de servizos, concellos, fundacións ou asociacións, podemos usar criterios como estes: saber quen organiza, con que obxectivos, con que enfoque ou filosofía; porque é diferente, por exemplo, un campamento de verán organizado por unha asociación que ten unha liña de traballo clara, cun proxecto educativo compartido, doutro organizado por unha institución con monitores contratados para a ocasión, que non se coñecen e non teñen un proxecto que vaia máis alá da

realización de actividades puntuais. Tamén resulta fundamental tratar de que as actividades respondan aos intereses dos rapaces, codecidir con eles.

Que pensas do papel do profesorado e dos centros escolares na aprendizaxe dun ocio autónomo, satisfactorio e creativo?

É moi importante. Os centros escolares deberían considerar o potencial que teñen os tempos libres que tamén están presentes nas súas rutinas. Por exemplo, sábese que os procesos de integración dos nenos e nenas con discapacidades son máis fáciles nos recreos e nos tempos extraescolares que nos regrados porque naqueles os valores tenden a ser menos competitivos e os criterios de satisfacción son diferentes, o nivel de éxito o de rendemento non se mide igual que arredor das tarefas escolares.

Ou tomando outro exemplo, nas escolas non é o mesmo celebrar unha festa como o entroido pedindo aos nenos que vaian disfrazados cada un como queira ca buscar un motivo que guíe a festa dese ano, implicar a ANPA e as familias na elaboración

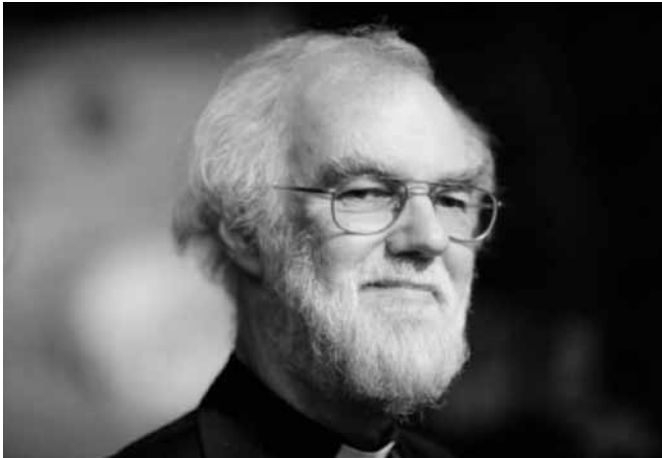
É importante compartir tempo no uso das pantallas e establecer límites.

dos disfraces e logo saír xuntos a dar un paseo polo barrio ou aldea na que está o colexio

Así que o ocio é un campo formidable para o desenvolvemento e a satisfacción das persoas.

Belén. O ocio representa un gran potencial, que debemos tratar en clave educativa, é un dereito das persoas: os beneficios que proporciona son tan valiosos que todas e todos deberíamos ter os recursos culturais, sociais, de tempo, económicos... para garantir o acceso ás vivencias dun ocio gratificante e diversificado. E isto en todas as idades. Sábese que as persoas adultas e maiores que participan de diferentes iniciativas de ocio, normalmente teñen menos problemas de saúde como depresións ou accidentes cardiovasculares. Están máis activas e integradas socialmente.

Moitas grazas, Belén, por esta visión actualizada que nos das do ocio e o seu potencial para o benestar e o desenvolvemento das persoas a todas as idades, que nos invita a coidar aspectos da nosa vida para facela máis saudable, satisfactoria e solidaria.

Arcebispo de Canterbury: “O goberno necesita saber canto temor hai na xente”

Sorprendente. Inimaxinable na nosa Igrexa actual. O maior representante da Igrexa Anglicana publica nun diario de esquerda - *New Statesman*- un artigo para “animar ao presente goberno (a coalición liberal conservadora do Reino Unido- a clarificar que é o que se propón en dúas ou tres áreas clave”. Rowan Williams é enormemente crítico coas consecuencias sociais das políticas de axuste do goberno e desmonta as coartadas fáciles de “retornar a un solidarismo das comunidades locais” que faga o que o Estado vai deixar de facer

“.. Xa hai ben tempo que tanto na esquerda como na dereita se percibe que as placas tectónicas da política británica -Europea, quizais?- se están movendo. As políticas de pura xestión, tratando con pouco éxito de negociar coa vida á sombra das grandes finanzas, non son precisamente para entusiasmar, así se etiqueten como neo-laboristas ou conservadoras. Hai, no medio dunha gran confusión, unha notoria e crecente demanda de repensar a democracia desde a súa mesma base – a mesma urxencia, por certo, que subxace no que está a suceder no Oriente Medio e no norte de África.

Isto deita algo de luz sobre o desconcerto e a indignación que este goberno ten que aturar contra as súas propostas de reforma da Saúde e da Educación. Con sorprendente velocidade vémonos embarcados nunhas políticas radicais a longo prazo para as que non demos o noso voto. ...Non hai demasiada xente, certamente, que desexe o goberno por plebiscito. Pero, por exemplo, esa completa revisión da lei de educación de 1944 que agora está en marcha podería perfectamente ser unha materia digna de debate público en fase electoral. A ansiedade e a ira teñen que ver co sentimento de que non foi abondo o que se trasladou ao debate público.

Ao goberno faillle moita falta escoitar canto medo ten a xente a este tipo de asuntos. Non chega con responder cunha mestura de “é o legado do goberno anterior” e de

“gustaríanos facer máis pero agarden ata que a economía se recupere un poucoíño” ...De igual xeito, a tarefa da oposición é definir alternativas posibles. E para que iso pase, necesitamos declaracións precisas que identifiquen exactamente onde están os desacordos.

A incómoda verdade é que, mentres que aínda en algures florecen as iniciativas sociais da base e o mutualismo local, en moitos lugares foron debilitadas por varias décadas de fragmentación cultural. O vello sindicalismo e as tradicións cooperativas non poden ser reinventadas da noite ao día e, en moitos lugares, terán que se inventar por primeira vez.

Con sorprendente velocidade vémonos embarcados nunhas políticas a longo prazo para as que non demos o noso voto

A todo isto non axuda o retorno da sedutora linguaxe sobre os pobres “que merecen” e os que “non merecen”, nin por esa presión continua por incrementar o que semellan respostas de castigo a supostos abusos do sistema de protección. Se do que se trata é do empoderamento de comunidades de persoas marxinadas, necesitamos unha mellor comunicación sobre as estratexias, mensaxes máis positivas sobre o que non deber ser deixado ao chou e -fixo que este é un dos aspectos máis importantes- unha política educativa ao longo prazo a todos os niveis, que nos achegue ferramentas para comprometer a xente coa democracia e non simples destrezas útiles para a economía.

Para alguén coma min, hai unha irónica satisfacción na forma en que pensadores políticos están extraendo das

1- <http://www.newstatesman.com/uk-politics/2011/06/long-term-government-democracy>. Tradución DLM

Para coñecer: andar ou ler

Clodio González Pérez

Consellos e visitas para un bo verán (II)

Co remate de xuño, ademais dos cativos da casa, tamén moitos pais e nais empezan a gozar das merecidas vacacións, uns en xullo, os máis en agosto e outros en setembro. Os días de lecer podémolos pasar tombados na praia, á sombra dunha carballeira, ou, aínda sen moitos medios económicos, facendo por coñecer novas terras e monumentos singulares, algúns xeograficamente ben preto, pero descoñecidos non máis que pola teima de visitar o alleo e non o propio.

Antes de emprender unha viaxe, por curta que esta sexa, debemos consultar un mapa da zona, non só polo percorrido, senón para á vez aproveitar para coñecer outros lugares e construcións de interese que queden próximas.

Non é a miña intención dar neste artigo, repartido en dúas “entregas”, unha relación exhaustiva de todo canto se pode ver ao longo do verán, pois o noso patrimonio natural, arquitectónico, artístico e etnográfico, é tan rico que dá para moitas saídas. Cada quen debe organizar os itinerarios segundo lle interese, curtos ou longos, por temas ou por comarcas: a ruta dos mosteiros, a dos castelos, a das grandes ferrerías, a dos hórreos... A Ribeira Sacra, o Ribeiro, a Mariña...

A central hidroeléctrica do Tambre

Son moitos os que non saben que temos unha das construcións industriais máis monumentais da Península; tan grandiosa que se adoita denominar a “catedral da industria”, fermosa e galega, co noso brasón sobre a porta principal. Semella un edificio relixioso, pero dentro non hai máis que xeradores de corrente.

Central do Tambre, obra do arquitecto Palacios

Trátase dunha visita para un bo día: a primeira parada na escola mixta de Cornoas, unha das poucas que conserva o brasón coa coroa mural da II República. As casas que foron da administración, agora convertidas en hotel, e a poucos metros, a central do arquitecto Antonio Palacios, autor de obras tan senlleiras, entre outras moitas, como a Casa de Correos de Madrid (na praza da Cibeles), o concello do Porriño, a igrexa da Vera Cruz do Carballiño, o templo votivo de Panxón, a Virxe da Rocha de Baiona...

Espléndido lugar para xantar de campo na orella do Tambre, e logo percorrer o sendeiro dos pescadores, con escalas e pasos tan impresionantes coma o “salto da Cabra”, baixando de cando en vez ao río para ver de preto as pesqueiras das lampreas (os “rodeiros”).

O Salto da Cabra

Hoxe desapareceu a riqueza piscícola de antano, pola que preitearon o bispo compostelán e San Rosendo, no século X, por defender este que posuía parte nas pesqueiras por herdanza de súa nai), e, sobre todo, os mosteiros de San Xusto de Toxosoutos e San Martiño Pinario, causa de que o primeiro abandonase a orde bieita pola ciscerciense, acolléndose así á protección de Sobrado.

Pesqueira ou “rodeiro” natural, cos rebaixes para suxeitar a trampa das lampreas

Preto queda Noia, e na outra banda do río, cruzando pola Ponte Nafonso, en Cando, o pazo do Eixido ou do Tambre, tamén atribuído a Palacios, pola semellanza arquitectónica e a data de construción. En calquera destes sitios podedes rematar a xornada.

Localización: estrada de Santiago de Compostela a Noia, desvío á central Tambre I e hotel ao pasar San Xusto de Toxosoutos, fronte a unha formigoneira. Guía: C. González

lez Pérez e M. Ces Canle: *A pesca da lamprea no río Tambe. Historia, artes e gastronomía*, 2011.

Por terras portuguesas do bispado de Tui

Non é unha excursión polo estranxeiro, senón por unha terra que formou parte da nosa, e ata o Cisme de Occidente (s. XIV), do bispado de Tui que chegaba ata o río Lima. Hai que dedicarlle varias xornadas, distribuídas por zonas, pois ao tempo de admirar as construcións que se ergueron baixo o dominio dos prelados tudenses, como consta nas inscricións fundacionais dalgunhas, tamén debemos aproveitar para coñecer outras máis recentes.

San Pedro de Varais

Por aquilo de que a dependencia deste territorio foi relixiosa e non política, empezaremos por visitar a igrexa de Santo Estevo de Valença, dentro da fortaleza, na que fica a cadeira episcopal da discordia, na que se sentou o bispo que seguía ao papa de Roma, fronte ao de Tui, partidario do de Avignon. Por certo, desavizna que aínda non rematou, xa que despois de pasar o territorio ao bispado de Ceuta (si, Ceuta de Xibraltar), anexionárono ao arcebispado de Braga, pero en 1977 creouse o bispado de Viana do Castelo, co que non están de acordo os de Valença, que reclaman para si a capital da diocese.

Valença: A cadeira da discordia

Todas as construcións románicas deste territorio construíronse cando dependía de Tui, por artistas que traballaban en ambas as dúas marxes do Miño, nalgúns casos con clara influencia sobre todo da catedral: Rubiães (de par hai un miliario da vía romana usado como sarteiro), San João de Arga (excelente e tranquilo lugar para xantar ou merendar), Nossa Senhora dos Anjos de Valença, o mosteiro de Ganfei, S. Pedro de Varais (co océano Atlántico e Vila Praia de Áncora ao fondo, tamén bo sitio para xantar), San Cláudio de Nogueira, San Salvador de

Paderne, San Fins de Friestas, a igrexa monástica de Fiães (que Xesús Ferro Couselo transcribiu o seu tombo), Santa María de Melgaço, Longosvales, Santa María de Monção, a Senhora da Orada...

Como remate, catro curiosidades: a parroquia de Santa María da Silva dependeu do mosteiro de Oia e logo da desamortización os foros pasaron á catedral de Tui, que os cobrou ata non hai moitos anos, e como testemuño desta subordinación, no templo hai un retablo dedicado a Santa Liberata e irmáns, que os falsos cronicóns dan como naturais de Baiona; as portas da igrexa de Caminha lembraravos algunha das de Santa María de Pontevedra; as imaxes da principal da actual sé de Viana do Castelo son semellantes ás de San Martiño de Noia; e, por último, no mosteiro de Ganfei, fronte a Tui, xuntáronse Franco e Salazar, que foi, se mal non lembro, a única saída que fixo o dictador ao estranxeiro, xusto á outra banda do Miño.

Mosteiro de Ganfei

Localización: cómpre deseñar varias rutas, nas que entren os monumentos naturais e artísticos máis salientables. Guía: E. Iglesias Almeida: *O antigo bispado de Tui en Portugal*, 2009.

(vén da páxina 11)

tradições teolóxicas saídas cara adiante. Certo que as perspectivas relixiosas sobre estes temas foron a miúdo enleadas en paternalismos do máis variado. Pero hai outro fío teolóxico a rescatar, que non é tanto sobre os “pobres” coma obxecto de bondade, senón sobre a natureza dunha comunidade sustentable, vista como aquela na que o que flúe – coma o sangue que circula – é o capacitármolos mutuamente, isto é, construír o saber da outra persoa ou grupo para que este, como resposta, sexa á súa vez un doador de vida e de responsabilidade. Quizais, sorprendentemente, isto é o que está no cerne das ideas de San Paulo sobre a comunidade.

Unha democracia que estea á altura desta clase de ideal -relixioso na súa raíz pero non exclusivo ou confesional- sería aquela na que a cuestión central sobre calquera política pública fose: en que medida capacita a unha persoa ou a un grupo para comprometerse xenerosamente e a longo prazo a lograr a suficiencia de recursos e o benestar de calquera outra persoa ou grupo, de maneira que o estado sexa visto coma unha comunidade de comunidades, usando esa expresión tan popular entre os sindicalistas das anteriores xeracións.

Unha democracia que vaia alén do populismo e o maioritarismo, pero tamén dun balkanizante enfoque no local; unha democracia capaz dun debate real sobre necesidades e esperanzas compartidas e sobre unha enxebre xenerosidade. Alguén se anima?

ÉGUEIRE
ASOCIACIÓN DE COOPERACIÓN EXTERIOR
Axúdanos a construír un Centro de Formación Laboral en Costa de Marfil
Xuntos construímos futuro

2 XULLO 2011
3ª FESTA AFRICANA MAZARICOS
Kornada de Sensibilización
INSTALACIÓNS DE NATURMAZ

Hantar africano + Concerto grupo senegalés Dioco
+ Punto de informacións + Hastrillo de artesanía
+ Actividades de ocio activo de Naturmaz

Para asistir consultar en
www.egueire.org
www.naturmaz.com

IRIMIA
LIBERAR TEMPO LIBRE

DA CORUÑA
DEPUTACION
www.dicoruna.es

EDITA: Asociación A. IRIMIA

MESA DE REDACCIÓN: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Manolo G. Turnes, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

COLABORADORES: Xosé Chao Rego, Victorino Pérez Prieto, Xosé Antón Miguélez, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopeña, Gumersindo Campaña, Tareixa Ledo, Moisés Lozano, Clodio González Pérez, Antón Martínez Aneiros, Sara Paz Quiñones, Manuel Pérez Blanco, Xabier Blanco, Bernardo García Cendán, Valentina Formoso Gosende, Celia Castro Ojea, Xerardo Castedo Valbuena, Engracia Vidal, Francisco Xabier Martínez Prieto, Fernando Veiga, Antonio Pinto Antón, Bea Cedrón Vilar, Mariano Guizán Sánchez, Carmen Soto, Rubén Aramburu, Carme Soto, Marisa Vidal e Xan Guillén, Christina Moreira.

CORRECCIÓN LINGÜÍSTICA: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

RECEPCIÓN DE ARTIGOS E COLABORACIÓN EN: revistairimia@asociacion-irimia.org

SUBSCRICIÓN: Apdo. 296 - 15705 Santiago de Compostela. Telf.: 655 028 253 / subscripciones@asociacion-irimia.org
Ordinaria: 24 Euros. de Apoio: 36 Euros.

PARA ASUNTOS DA ASOCIACIÓN NON RELACIONADOS COA REVISTA: asociacion-irimia@asociacion-irimia.org

CONTA: Caixa Galicia, CC/2091-0349-45-3040005822 - Urbana, nº 8 - Santiago

DEPÓSITO LEGAL: C-1417-81

ISSN: 2172-9182

TIRADA: 1.000 exemplares

IMPRIME: Artes Gráficas LITONOR S.A.L.

DESEÑO E MAQUETACIÓN: Ninfa, Riveiro, Martínez

DISTRIBÚE: IMPACTA

EDICIÓN ELECTRÓNICA: <http://asociacion-irimia.org/revista.xhtml>

FEITO EN PAPEL RECICLADO

Boa Nova

A CLAVE

Corpus

2 vasiños de fariña

Cuarto de vasiño de auga

2 culleradas xenerosas de aceite

Un chisco de sal

Remexer todo coas mans, esas mesmas coas que agarimas, traballas, sonas mocos, bates as papas ou limpas cus nunha residencia. Si, con esas.

Facer unha torta ben redonda e non moi grosa, debuxar nela a figura dunha reixa, cada casiña para un irmán ou irmá, ir lembrando de paso os seus nomes cun sorriso (paso obrigatorio). No centro a cruz, recordo prezado, poderosa memoria, memoria que libera.

Deixar no forno ben quentiño dándolle a volta aos 10 minutos para que coza ben e quede douradiña coma o sol nacente da esperanza .

Pode quedar moi pasada ou case crúa – semella que ten vida propia e fai o que lle peta – pero será materia habitada, moléculas habitadas devecendo por facer na miña memoria, por que non se perda a Vida, endexamais. Porque así o quixeches, Amigo que nunca marcha de verdade, porque así o pediches “acordádevos de min, fico convosco se me queredes”. A memoria fará o resto, iso si, memoria agradecida, memoria amorosa, memoria compartida entre os teus amig@s que se queren, con fe profunda e o respecto mais absoluto. Advírtese que isto non é doado.

Sen dereitos de autor nin autora, sen permisos, para ser difundida en público ou en privado, sen permisos nin licencias ou nihil obstats de ningunha clase. © Non é monopolio nin propiedade de ninguén.

Christina Moreira

O pan que eu darei é a miña carne para a vida do mundo.

Quen come a miña carne e bebe o meu sangue permanece en min e eu en el.

Carne e sangue para a vida....

Xoán no seu evanxeo non relata a bendición do pan e o viño na última cea, sacramento da presenza de Xesús na comunidade, pero xusto despois da multiplicación dos pans e dos peixes déixanos este precioso discurso sobre facerse carne e sangue, alimento para outros, que é imposible non relacionar coa maternidade, coa sexualidade humana: facerse carne e sangue en, para e con outro/a.

O útero escuro no que se xesta a vida amodiño, lugar de pracer, lugar de resurrección. O corpo, dinos Ivone Gebara, é “privilexiadamente o símbolo do misterio da vida. (...) Desafía calquera principio preestablecido, calquera teoría que desexe ser única ou absoluta. O útero escuro, primeiro espazo de vida, a profundidade da terra fértil, as grandes augas, o leite que alimenta, o sangue que corre, o colo que acolle e protexe, seduce e asusta a un tempo”.

Dá vertixe asomarse ao poder e potencialidade que teñen os nosos corpos, que cansan e recuperan forzas, que traballan, que amasan a paz e o pan, que dan vida e alimento, que se gastan, que nos fan morrer e ao mesmo tempo nos fan vivir: fannos ser.

Xesús establece un triángulo amoroso entre o Pai, el mesmo e a comunidade. Na medida en que os corpos alimenten e dean vida, na medida en que nos sintamos alimentados e sostidos polo corpo, por Xesús, por Deus, estaremos na onda da encarnación, na onda tamén da resurrección e a vida que se brinda a mans cheas en cada corpo, en cada ser.

Marisa de Corme

Para Clara e Sariña

DOMINGO 26 DE XUÑO. FESTA DE CORPUS

Xn 6, 51-58

Naquel tempo, díxolles Xesús aos xudeus: “Eu son o pan vivo que baixou do ceo: se alguén come deste pan, vivirá para sempre; e o pan que eu darei, é a miña carne, para a vida do mundo”. Discutían entón entre eles os xudeus: “Como pode este darnos a comr a súa carne?”

” Díxolles entón Xesús: “Con toda verdade volo aseguro: se non comedes a carne do Fillo do Home e non bebedes o seu sangue, non teredes vida en vós. Quen come a miña carne e bebe o meu sangue, ten vida eterna e eu resucitareino no derradeiro día. Pois a miña carne é verdadeira comida e o meu sangue é verdadeira bebida. Quen come a miña carne e bebe o meu sangue, permanece en min e eu nel. Do mesmo xeito que o Pai que me mandou vive e eu vivo polo Pai, así tamén quen me coma vivirá por min. Este é o pan que baixou do ceo; non semellante ao que comeron os vossos pais, que mesmo así morreron: quen come este pan, vivirá para sempre.”

ECO

A PALABRA

Falando da lingua Gato, gható, jato...

Lidia e Valentina

Todos sabedes que as linguas evolucionan, e supoñemos que tamén todos sodes conscientes de que os cambios nunha lingua poden levar séculos, e normalmente non somos moi conscientes. Hoxe imos dedicar o noso espazo a un fenómeno lingüístico propio do galego que está evolucionando moi rapidamente pero cara á súa desaparición: a gheada.

A gheada consiste na pronuncia da fricativa velar sonora (“g” de gato ou de goma) como aspirada farínxea. Poñémolo así, de forma técnica, por iso de falar con propiedade e para

que se note que somos filólogas, pero évos un son que se pronuncia “máis aló da gorxa” como dixo Manolo Rivas no seu poema “Fonema”:

*Do máis aló da gorxa,
dun profundo e misterioso fol,
saíannos sons que debiamos matar.*

Repitan:

*Los pájaros de Guadalajara tienen la
garganta llena de trigo.*

*Pero Lolo o do Rito dicía
que los pajaros de Juadalagara tienen
la jarjanta llena de trijo
e o mestre dáballo un pao.*

[...]

Olo, a aspirada farínxea non é ese son tan común en castelán que se representa pola letra iota, por exemplo en “jamón” ese son é fricativo velar xordo e non existe nin en galego nin en portugués nin en catalán nin en francés por moito que vexamos o “j” escrito. En portugués, José pronúnciase case coma o noso Xosé, pero cunha realización sonora, nunca soa coma o “j” castelán.

A nós fainos certo chiste que para definir o tal fonema da gheada se diga: “A gheada pronúnciase normalmente

como un son aspirado semellante ao [h] do inglés en *house*”, coma se o inglés fose a nosa 2ª lingua e coma se a soubésemos pronunciar á perfección, cando ademais a maioría da xente aquí pronuncia “house” co “j” castelán. Vaia que

A gheada pronúnciase no mesmo punto ca o “g” e mais ca o “j” castelán, pero de forma aspirada, é dicir, máis forte cá primeira e máis suave cá segunda, e debería escribirse como “gh”, xa que a letra “j” non existe no alfabeto do galego, nin se debe empregar para representar a gheada... Iso din, pero...

Tamén é certo que nas zonas máis costeiras, sobre todo nas vilas, se pronuncia a gheada máis próxima ao “j” castelán, cando a empregan, porque a xente moza tende a eliminala da súa fala. As razóns? expoñerémolas no próximo número, pero o certo é que vai recuando da metade occidental do país, onde cada vez hai máis desertores da “ghaliña” e do “ghato palleiro” e máis amantes do “gato de sofá”...

Isto é evolución?

O Fachineiro da ideoloxía

Controlas a linguaxe, controlas a mensaxe

Por que a xente vota o que vota? Durante 40 anos a dereita radical estadounidense investiu moito diñeiro para analizar e transformar a linguaxe dos políticos conservadores ata gañaren as eleccións do 2000 e 2004. Por que? O psicolingüísta George Lakoff explica no seu libro *Non penses nun elefante*, publicado en 2.0 Editora e con prólogo de Fermín Bouza. Segundo Lakoff hai dous tipos de país: o autoritario, de moral estrita, conservador, e o protector, máis progresista. A cidadanía vota, polo menos naquelas terras, baseándose en dous tipos de familia. Os políticos conservadores, simbolizados por un elefante nos EEUU, empregan metáforas que aproveitan este

pensamento: os marcos. Un exemplo: “os programas sociais son inmorais; dándolle á xente cousas que non gañou, os programas sociais acaban co incentivo para disciplinarse, necesario tanto para a moralidade como para a prosperidade”. Recórtase sanidade, educación e outros servizos básicos porque hai que merecelos. Hmm... A que me soa? Lakoff opina que non se debe atacar o marco do opoñente porque reforza a súa mensaxe, mantendo as súas ideas nun primeiro plano. Hai que enmarcar os nosos propios valores. Por iso, non penses nun elefante! “Cando controlas a linguaxe controlas a mensaxe. Os medios de comunicación encárganse do resto.” Imprescindible!

A.Q.